

A vertical strip of three photographs showing a child's hands on a drum. The top photo shows the child's hands on the drumhead. The middle photo shows the child's face looking down at the drum. The bottom photo shows the child's hands on the drumhead.

# VEILEDER

Bruk av individuelle opplærings- og deltagelsesplaner (IODP) for elever med multifunksjonshemming

Av Knut Slåtta

Denne veilederen er laget for å være til hjelp for pedagogiske team som arbeider med individuelle opplærings- og deltagelsesplaner (IODP) for elever med multifunksjonshemming. Den forklarer hvorfor en slik plan kan være et nyttig arbeidsredskap, og den beskriver hvordan arbeidet kan gjennomføres.

Planmalen har blitt til fordi mange lærere har etterlyst alternativer til tradisjonelle individuelle opplæringsplaner for elevene med de største funksjonshemningene. Tradisjonelle planmaler kan være vanskelige å bruke av mange årsaker, ofte bruker de målkategorier som er vanskelig anvendbare for disse elevene, og de legger i liten grad til rette for en helhetlig framstilling av målsettinger og pedagogisk praksis. Det er å håpe at den type plan som dette heftet omhandler, vil være et nyttig alternativ.

En spesiell takk til Heidi, hennes foreldre og hennes lærere på Bøler skole.

## **Veilederens innhold**

Del 1 : Om bruk av Individuelle opplærings og deltagelsesplaner

- Hva er en individuell deltagelses og opplæringsplan ?
- Hva ligger i begrepet deltagelse ?
- Hva ligger i begrepene tilrettelegging og støtte ?
- Planen beskriver tre dagliglivsområder hvor deltagelsesmål skal beskrives. Hvorfor ?
- Utvikling av planen. Hvordan går vi fram ?

Del 2 : Et eksempel. Heidis individuelle opplærings og deltagelsesplan.

Del 3 : Planmalen

Del I:

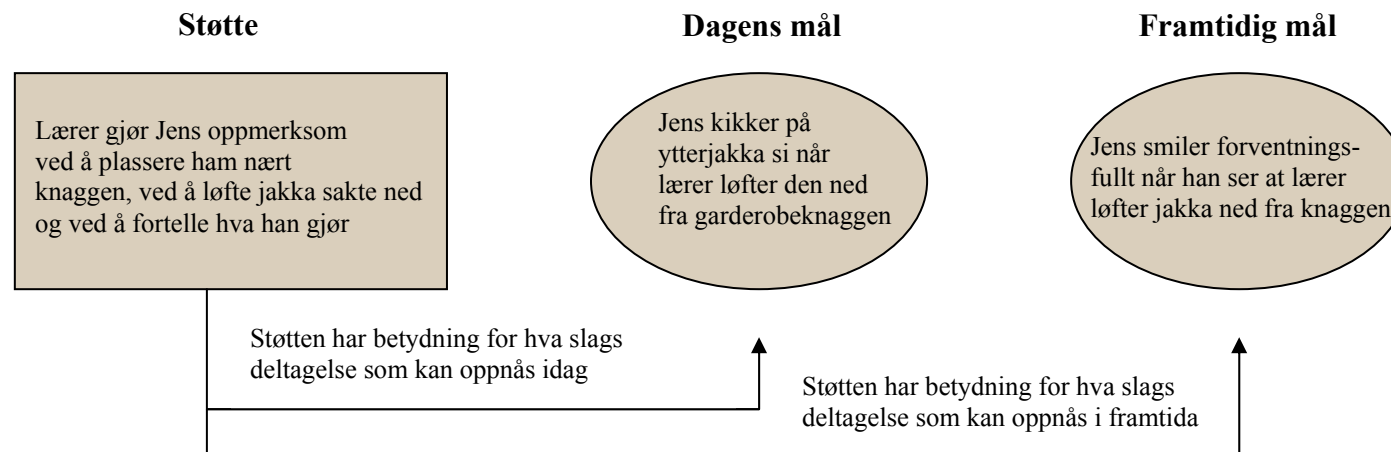
Om arbeidet med individuelle opplærings- og deltagelsesplaner.

## Hva er en individuell opplærings- og deltagelsesplan (IODP) ?

En IODP er en individuell opplæringsplan (IOP) som i særlig grad fokuserer på elevens deltagelse i naturlige situasjoner. Aktiv deltagelse betraktes både som et mål i seg selv og som et virkemiddel for læring. Den overordnede hensikten med å bruke en slik plan er at den skal hjelpe skolen å tenke kreativt om elevens behov og muligheter, og at den skal bidra til en pedagogisk praksis som leder til økt deltagelse i skolehverdagen, hjemmet og nærmiljøet. Den er bygd opp på følgende måte:

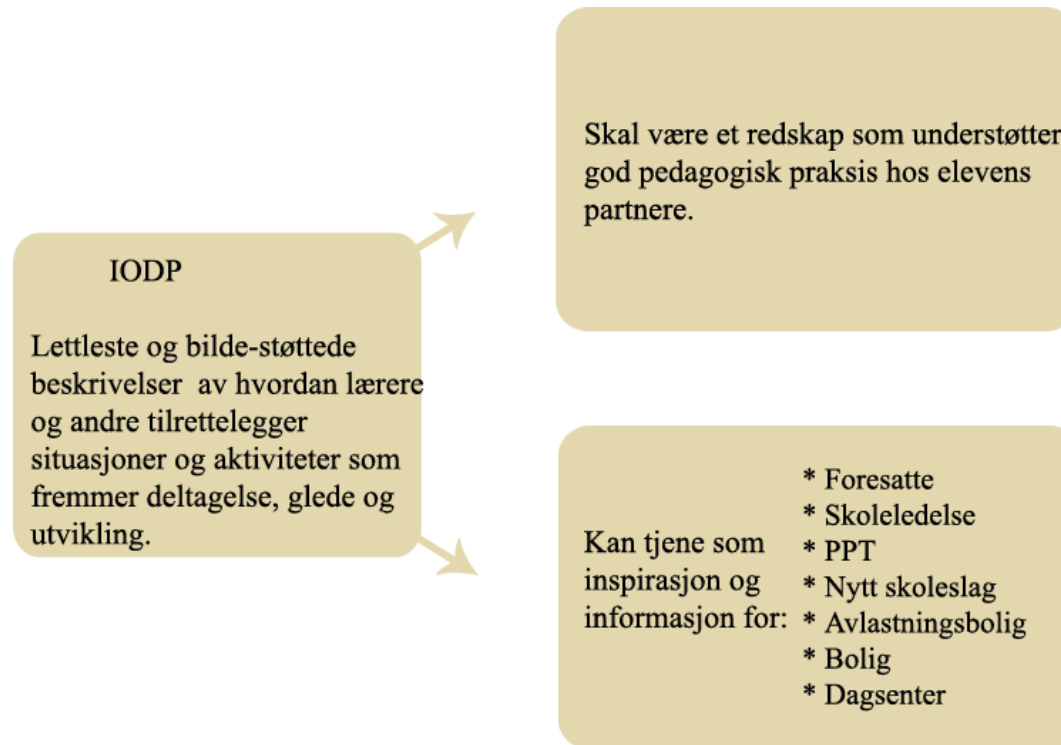
- En forside med bilde og elevopplysninger
- En framstilling av skolens overordnede målsetting for eleven
- En oversikt over skoledagens innhold
- En beskrivelse av elevens handlingsmessige muligheter for deltagelse
- En stikkordsmessig beskrivelse av hvordan elevens partnere kan være til hjelp og støtte.
- En eksempelsamling som omhandler deltagelse og støtte fra partner i improviserte situasjoner i skolehverdagen
- Beskrivelser av deltagelsesmål og hjelpestrategier knyttet til utvalgte rutinesituasjoner
- Beskrivelser av deltagelsesmål og hjelpestrategier knyttet til utvalgte samværs eller lekeaktiviteter

Planen beskriver to typer deltagelsesmål. Den første typen er mål som gjelder deltagelse i situasjoner eller aktiviteter slik de foregår idag. Dette er mål vi vet er innen rekkevidde for eleven idag dersom vi gjør en god jobb i vår tilrettelegging og oppfølging. Den andre typen mål beskriver noe framtidig, - hvordan eleven på nye måter kan delta i en aktivitet eller situasjon. Dette er mål vi mener er realistiske, - dersom vi over tid får hjulpet barnet til å få de erfaringer som er nødvendig for å kunne delta i en situasjon på nye måter.



For at eleven i størst mulig grad skal kunne delta er det en viktig oppgave for lærere å tilrettelegge aktiviteter og situasjoner ut fra hva eleven forstår, kan og vil. Det er nødvendig å opptre på måter som understøtter elevens deltagelse og på måter som leder til redusert behov for støtte over tid. I en IODP legges det derfor vekt på å beskrive hvordan konkrete situasjoner best kan tilrettelegges og hvordan deltagelse kan understøttes av den som er sammen med eleven.

For at planen skal være mest mulig informativ er planmalen tilrettelagt for bruk av bilder. Dette er først og fremst fordi det ligger mye informasjon i bilder, og det gjør det lettere for nyansatte, foreldre, PPT og andre lesere av planen å danne seg et bilde av hvem eleven er og hvordan ulike aktiviteter gjennomføres. Dette har også betydning når informasjon om gode aktiviteter og god praksis skal bringes videre til f.eks ny skole eller avlastningsbolig.



## Hva ligger egentlig i begrepet deltagelse ?

Deltagelse innebærer å være aktivt involvert i en situasjon eller en aktivitet. Man er aktivt involvert når man påvirker og påvirkes av noe, - når man reagerer på noe eller får noe til å skje i omgivelsene.

Et barn som er involvert i en turtakingslek sittende på fanget til en voksen vil være deltagende ved de handlinger det framviser. Det kan hende barnet smiler ? Kanskje det av og til fokuserer på den andres ansikt eller bøyer seg fram eller trekker seg unna ? Kanskje puster det fortore hvis leken blir litt skummel ? Kanskje lager det en lyd for å få noe til å skje ?

Disse handlingene vil i leken med den andre være både reaksjoner på det den voksne gjør og invitasjoner til ting den voksne kan foreta seg. Barnets og den voksnes væremåter er sammenvevd, - de befinner seg i en gjensidig regulert dialog eller situasjon der de begge er deltagere.

I en IODP knyttes begrepet deltagelse opp til handling (atferd) i en eller annen form. Dette kan være handlinger som er viljestyrte og målrettede, - eller det kan være handlinger som innebærer reaksjoner på noe som skjer i omgivelsene, eller det kan være handlinger som er knyttet til forventninger om noe som skal skje.

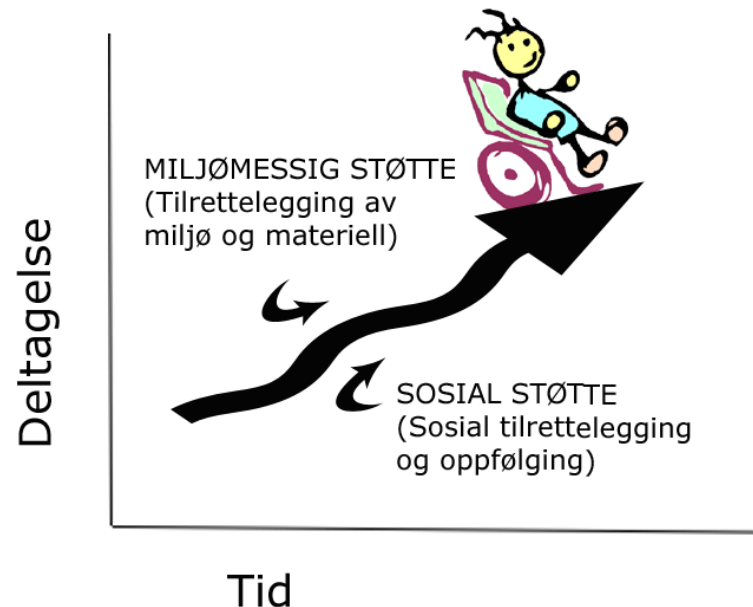


## Hva ligger egentlig i begrepene tilrettelegging og støtte ?

Skal eleven få en utviklende skolehverdag må lærere og andre ha kunnskap om hvordan elevens deltagelse kan understøttes i ulike situasjoner. To typer støtte vil være betydningsfulle. Den ene typen kan vi kalle miljømessig støtte og innebærer at vi tilrettelegger omgivelser og materiell slik at eleven best mulig kan delta. Med utgangspunkt i elevens forutsetninger for deltagelse vil vi i forhold til f.eks en planlagt lekeaktivitet kanskje sørge for skjerming fra forstyrrende lyd, for tilgang på attraktive leker, for en god sittestilling og for bryterhjelpemidler som forenkler muligheten til påvirkning. Alt dette er eksempler på miljømessig støtte.

Den andre typen støtte er sosial støtte, - den støtte som partnere (e) gir i en gitt situasjon for å hjelpe eleven til deltagelse og involvering. For eksempel vil alt vi foretar oss for å skape god kommunikasjon med eleven være sosial støtte, - måten vi plasserer oss på, måten vi besvarer innspill fra eleven på og måter vi inviterer eleven inn i dialog og samhandling.

I tillegg til å ha en praksis som er tilpasset elevens behov for støtte i ulike i ulike situasjoner, må det pedagogiske teamet ha kunnskap og ideer om hvordan støtten kan reduseres eller endres over tid. Skolen vil ha gitt et bidrag til elevens selvstendighet dersom han etter hvert kan delta i en situasjon med med mindre støtte enn tidligere.



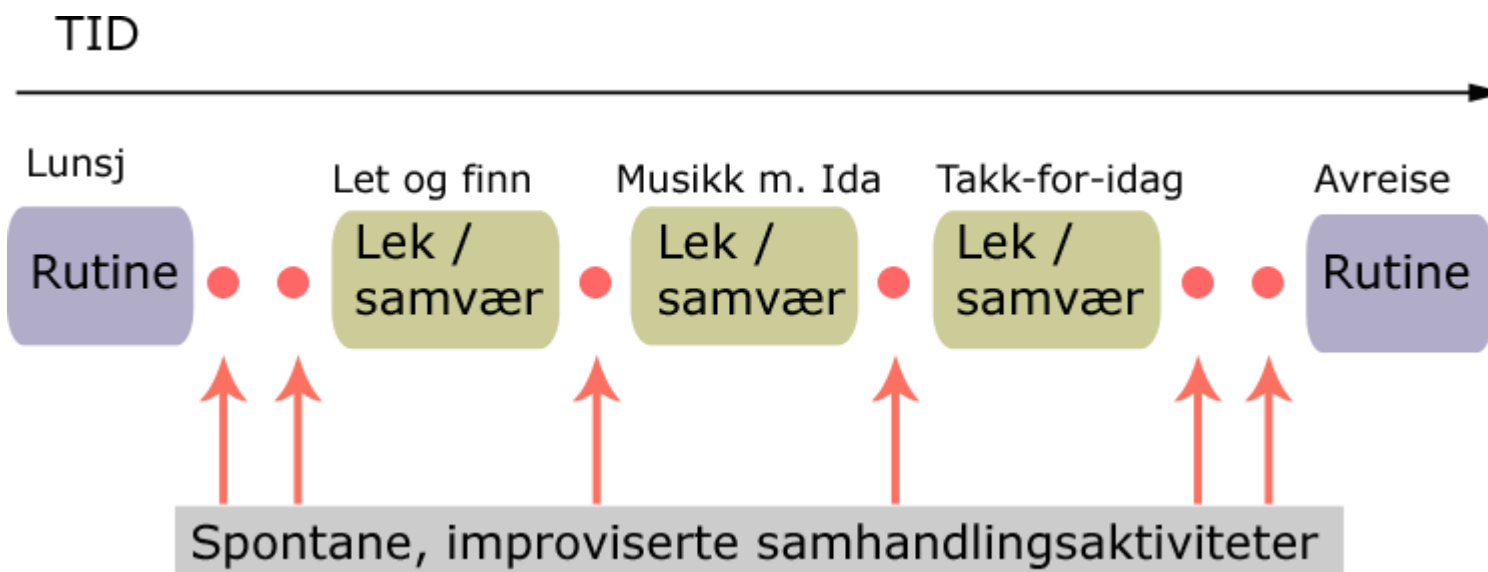
## Plan-malen opererer med tre ulike arenaer for formulering av deltagelsesmål. Hvorfor ?

En IDOP har som utgangspunkt at nesten alle situasjoner som eleven involveres i, har et pedagogisk potensiale. Eleven kan på ulike vis støttes i sin deltagelse og derigjennom få erfaringer som har betydning for glede, livsutfoldelse og mestring både i øyeblikket og i framtiden. Pedagogens oppgave blir derfor å skape en skolehverdag hvor han ved miljømessig og sosial støtte hjelper barnet til optimal deltagelse i et mangfold av aktiviteter og situasjoner.

I plan-malen er det lagt opp til at deltagelsesmål skal formuleres konkret i forhold til a) planlagte rutineaktiviteter og b) planlagte leke- og samværsaktiviteter. I tillegg formuleres mål og aktivitetsideer i forhold til situasjoner som ikke er planlagte, - der man ved å gripe øyeblikket skaper en situasjon som innebærer livsutfoldelse, deltagelse og kommunikasjon.

De tre områdene, eller arenaene som her er nevnt er ment å favne alle aktiviteter og situasjoner som skolehverdagen kan by på. Vanligvis vil de aktivitetene som plasseres i kategorien ”planlagte rutineaktiviteter” være aktiviteter eleven ”må” igjennom i løpet av en skoledag, som for eksempel påkledning, toalettbesøk, spising og medisinerer. Alle andre planlagte aktiviteter kategoriseres som ”leke og samværsaktiviteter”. Også aktiviteter som tradisjonelt omtales som treningsaktiviteter faller inn under denne kategorien, - f.eks svømming eller fysioterapi. Dette fordi deltagelsesmålsettinger relatert til lek, kommunikasjon og trivsel nesten alltid vil være svært viktige i denne type aktiviteter.

Figuren under illustrerer hvordan skolehverdagen består av en rekke påfølgende situasjoner og aktiviteter. Mange av disse er timeplanfestede og mange er improviserte situasjoner av ganske kort varighet. Felles for dem er at måten vi gjennomfører dem på vil ha stor betydning for elevens læringsutbytte på skolen.





## Arbeid med planen. Hvordan går vi fram ?

Utvikling av en IODP er et fellesanliggende for alle som er involvert i det pedagogiske arbeidet med eleven. De som er nærmest eleven er de som best kan beskrive hvordan elevens deltagelse kan understøttes i ulike situasjoner, og hvilke deltagelsesmål som er aktuelle. Foreldre er naturlige samarbeidspartnere i dette arbeidet.

I tillegg til å beskrive mål knyttet til allerede eksisterende aktiviteter vil arbeidet med en IODP også handle om å utvikle nye situasjoner som eleven kan ha utbytte av. Vi kan beskrive dette som en type idedugnad, - hvor vi i fellesskap forsøker å være kreative med henblikk på ting vi kan gjøre sammen med eleven. Ideer om nye aktiviteter må drøftes nøye og deretter gjøres til gjenstand for utprøving før de eventuelt blir en fast aktivitet og får sin plass i IODP'en.

Når vi arbeider med å beskrive hvilke deltagelsesmål som er aktuelle i ulike situasjoner er det nødvendig at vi har et så klart og konkret bilde av situasjonen som mulig. Ofte vil elevens deltagelseshandlinger være av en slik karakter at de ikke er lette å legge merke til og heller ikke så lette å beskrive for den som har vært sammen med elven. Bruk av video kan i så måte være et velegnet hjelpemiddel for å hjelpe oss til å se klarere, slik at vi får et bedre grep om hva som er deltagelsesmål, og hvordan vi på en god måte kan understøtte elevens deltagelse. Arbeidet med å utvikle planen er på mange måter like viktig som selve produktet. Lykkes vi i å få god innsikt i elevens behov og muligheter vil vi ha et godt utgangspunkt for å skape en god skolehverdag.

Det er nødvendig at den ferdige planen tas i bruk som et hjelpemiddel i forhold til det daglige arbeidet på skolen. Planen skal være en referanse som hjelper oss til å drøfte hvordan aktiviteter og situasjoner fungerer og om vi beveger oss i riktig retning. Det vil ofte være nødvendig å endre målsettinger eller støttestrategier.

Vanligvis vil tidsperspektivet for planen være ett skoleår. Planen lages tidlig på høsten og evalueres i sin fulle bredde umiddelbart før skoleåret avsluttes. Evalueringen danner basis for en revisjon, - dvs en ny plan for det neste skoleåret. Som oftest vil evalueringen av deltagelsesmålene skje på ulike måter, - alt avhengig av hva slags målsettinger det er snakk om, og med hva slags grundighet vi ønsker å evaluere. Mye av de vurderingene vi gjør vil være drøftingsbasert, hvor vi går igjennom aktivitet etter aktivitet og drøfter i hvilken grad vi har lyktes i nå de oppsatte mål. Videoopptak og observasjonsnotater vil kunne hjelpe oss i vurderingene. I enkelte tilfeller vil innfrielsen av mål kunne vurderes på mer direkte måter, - hvor vi ved hjelp av registreringer får kvantifisert endringer i deltagelse.

Når evalueringen er gjennomført utarbeides en ny IODP, hvor endringer knyttet til deltagelsesmål og støttestrategier bakes inn. Kanskje vil det være aktiviteter som lukes ut eller justeres radikalt med henblikk på innhold og målsettinger. Kanskje er det aktuelt å innføre helt nye aktiviteter?

Del 2

Et eksempel. Heidis individuelle opplærings og deltagelsesplan.



Skoleåret 2003 / 2004

# Individuell opplærings- og deltagelsesplan for Heidi



Navn: Heidi f. 11.03.89  
Foresatte: Rune og Tove  
Adresse:

Klassestyrer: Svein  
Hovedlærer: Andrea  
Klasse: M-klassen

## Overordnet målsetting

Skolens siktemål er å skape en skolehverdag for Heidi som fremmer livskvalitet og innfrielse av egne muligheter.

Skolen vil legge vekt på å utvikle alle dagliglivsaktiviteter i en slik retning at hun i størst mulig grad blir involvert og deltagende. Skolehverdagen skal gi muligheter for egenaktivitet, mestring og kontroll. Bevegelseserfaringer og sanseerfaringer etterstrebes. Rutiner og regler i skolehverdagen er viktige for å skape trygghet og oversiktighet. En hyggelig atmosfære er nødvendig for å fremme trivsel og glede.

Skolen vil legge vekt på å skape et sosialt miljø som er sensitivt og som utvikler Heidis muligheter til å forstå og bli forstått. Inkludering av Heidi i her - og - nå situasjoner er et viktig siktemål, -likeledes tilrettelegging av situasjoner som skaper mulighet for kontakt med andre barn.

Det overordnede målet for skolen er å øke Heidi sine muligheter for deltagelse i aktiviteter og situasjoner i hjem, avlastning, skole og nærmiljø.

## Skoledagen

Heidi har 30 timers skoleuke, med bl.a. følgende timeplanfestede aktiviteter:

Pratetide med vekt på dialog og opplevelse

- Leketide med voksen
- Musikkksamling
- Sansetide
- Musikk i liten gruppe
- Forming med vekt på berøringserfaringer
- Trim og trening
- Fysmus
- Spising ved bordet
- Toalett
- Tematurer

# Heidis måter å være deltagende på

Heidi er i stand til å delta i aktiviteter og situasjoner på ulike måter bl.a.:

- Ved å bevege seg mot noe (F. eks ved å ake seg bortover gulvet eller reise seg opp ved en stol)
- Ved å strekke hånda fram å gripe noe eller noen
- Ved å holde og bevege noe
- Ved et spekter av større og mindre hånd og beinbevegelser
- Ved å lage godlyder eller lyder som indikerer ubehag
- Ved å vise tegn for spise, tørst, ferdig
- Ved å smile
- Ved å åpne øyne, fokusere, følge med blikk

Heidi skal hjelpes til deltagelse i et så vidt spekter av aktiviteter som mulig ved at situasjoner tilrettelegges, og ved at hun inviteres og oppmuntres til deltagelse.

Deltagelse skal etterstrebnes i planlagte leke og hyggesituasjoner, i rutinesituasjoner og i improviserte her - og - nå situasjoner.

## Den som er sammen med Heidi: Hvordan hjelpe og støtte henne i skolehverdagen.

- Heidi trenger ofte tid til å tenke seg om før hun finner løsninger. Deltagelse understøttes ved tilpasninger i tempo.
- Heidi er i mange sammenhenger avhengig av en oppmerksom voksenperson for ikke å bli distraheret. Tett oppfølging vil kunne bidra til å forhindre "avsporing".
- Informasjon om overgang til nye aktiviteter gis ved at et konkret vises og at aktiviteten omtales muntlig og ved tegn. Dette for å hjelpe Heidi til oversikt og forutsigbarhet.
- Heidi forteller andre om hva hun vil, hva hun opplever og hvordan hun har det gjennom handlinger, mimikk og lyder, - og i noen få situasjoner med et av de tegnene hun behersker. Det er viktig å være oppmerksom på, og besvare de uttrykk hun har.
- Heidi setter stor pris på både kos og herjing. Finn plass til slikt samvær i ulike situasjoner og aktiviteter.
- Lønn for strev fortjener alle. Heidi liker godis (særlig ostepopp, eple, banan) og innimellom, for eksempel etter butikkturen kan slike ting stå på menyen. Ros og anerkjennelse er også fint å få.
- Mestring er moro. Det er viktig å være på jakt etter aktiviteter hvor Heidi selv kan erfare at hun får til ting.

## Deltagelsesmål i improviserte her-og-nå situasjoner

Det er et mål at Heidi i størst mulig grad skal hjelpes til her-og nå-delaktighet i situasjoner som ikke er planlagt.

Dette er situasjoner som enten skapes gjennom improviserte initiativ fra andre, eller ved at spontane lyder, ansiktsuttrykk eller bevegelser hos Heidi fortolkes og besvares.

Øyeblikksdeltagelse kan ikke detaljbeskrives, nettopp fordi den ikke er planlagt og fordi den vil kunne forekomme i svært mange situasjoner og sammenhenger.

Skolens framgangsmåte for å fremme her-og-nå delaktighet innebærer at man:

- *bestreber seg på å gripe øyeblikket*
- *bestreber seg på å invitere til deltagelse i ulike sammenhenger*
- *bestreber seg på å legge merke til og besvare spontane uttrykk fra Heidis side*

Eksempler på improviserte situasjoner hvor Heidi kan inviteres til deltagelse	Eksempler på deltagelsesmåter	Eksempler på pedagogisk tilrettelegging og støtte
<ul style="list-style-type: none"><li>• Hilse på noen som passerer</li><li>• Sitte på fang og kose</li><li>• Huskes i løfteseil</li><li>• Undersøke blader fra busker og trær</li><li>• Sjekke ut lyder og smaker.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Strekke hånda frem for å berøre noe (n) eller ta noe, fysisk nærme seg eller fjerne seg ved f.eks å ake på gulvet.</li><li>• Se på noe. Følge noe som beveger seg. Skifte fokus.</li><li>• Smile, le, se skeptisk eller nyskjerrig ut.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Ta deg god tid.</li><li>• Når du "snakker" med Heidi, plasser deg ganske nært, men uten å være påtrengende.</li><li>• Sosial deltagelse kan fremmes ved nærhet, tempotilpasninger og måten du snakker på.</li><li>• Vær lydhør ovenfor Heidis reaksjoner på det du tenker å inviterer henne til å være med på.</li></ul>

## Deltagelsesmål i rutinesituasjon

### GARDEROBE - ANKOMST



<b>Pedagogisk tilrettelegging og støtte.</b>	<b>Deltagelsesmål</b>	<b>Mål om utvidet deltagelse</b>
<p>Når dagen starter, eller etter avsluttet tur trilles Heidi inn i garderoben og bort til plassen sin. Partner viser tegn og sier "Kan du ta av jakka?". Sier etter hvert også med tegn; "Kan du hente boka di?"</p> <p>Ta hånda hennes og vis tegn for "å stå" og "å gå".</p>	<p>Smiler når man hilser på henne.</p> <p>Strekker av og til fram hånda fram for å gi en klem.</p> <p>Godlyder.</p> <p>Henter boka si selv og gir den til ledsager.</p> <p>Går til stua med hjelp av ledsager.</p>	<p>Trekker hånda aktivt ut av jakka ved avkledning.</p>

### Evaluering



## Deltagelsesmål i rutinesituasjon

### SPISING VED BORDET



<b>Pedagogisk tilrettelegging og støtte.</b>	<b>Deltagelsesmål</b>	<b>Mål om utvidet deltagelse.</b>
<p>Reiser seg opp fra gulvet til stolen sin med litt hjelp av ledsager. Hun bruker skje når hun spiser. Spisetejn kan hun utføre uten hjelp men hjelp treng til drikke-tejn.</p> <p>Ledsager hjelper fram ferdig-tejn når hun er ferdig med å spise.</p>	<p>Bruker spise-tejn aktivt uten hjelp av ledsager.</p> <p>Bruker blikk og strekker fram hånd når hun vil drikke.</p>	<p>Bruke, tørst-tejn og ferdig-tejn uten hjelp av ledsager.</p>

### Evaluering

## Deltagelsesmål i rutinesituasjon

### TOALETTSITUASJON Tannpuss/Vaske hender/Hente bleie"



<b>Pedagogisk tilrettelegging og støtte</b>	<b>Deltagelsesmål</b>	<b>Mål om utvidet deltagelse.</b>
<p>Viktig med god tid til forflytning og kommunikasjon med ledsager.</p> <p>Gi henne kun den hjelp som trengs til å reise seg opp.</p> <p>La henne få tid til å ta initiativ og følge sitt eget tempo. Hjelp henne slik at hun griper tannbørsten sin og fører den til munnen.</p> <p>Den voksne bruker tegn for "hente" og for "stå" under bleiskift.</p>	<p>Mest mulig glede og begeistring (smil)</p> <p>Henter selv bleia</p> <p>Griper tannbørsten og fører den til munnen.</p> <p>Løfter hånda mot munnen når denne skal vaskes.</p> <p>Setter føttene under seg for å stå når bleie skal skiftes.</p>	<p>Tar tannbørste på eget initiativ.</p> <p>Utføre forandringsbevegelser med tannbørste uten hjelp. Utfører "tørkehender" bevegelser med hjelp.</p>

### Evaluering

## Deltagelsesmål i rutinesituasjon

### FYSISK TRENING - Bruk av ståbrett og gåstol

<b>Pedagogisk tilrettelegging og støtte.</b>	<b>Deltagelsesmål</b>	<b>Mål om utvidet deltagelse.</b>
Plasser ståbrettet foran Heidi. Gi henne hjelp til å reise seg opp. Etter 20 minutter på ståbrettet viser en ledsager "gå" tegn til henne. (hun hjelpes over i gåstol) Forsøk å skape så mye innhold og opplevelser i ståbrett / og ståbrettsituasjonen som mulig.	Aker seg bortover gulvet til ståbrettet og reiser seg opp når hun kommer fram.  Smiler og virker tilfreds i aktiviteten.	Bruker kroppen mer aktivt Tar flere initiativ mens hun står / går.

### Evaluering

## Deltagelsesmål i planlagt samværsaktivitet eller lekeaktivitet

### BADING



<b>Pedagogisk tilrettelegging og støtte.</b>	<b>Deltagelsesmål</b>	<b>Mål om utvidet deltagelse.</b>
<p>Heidi står ved rekkverk eller sitter på benk når hun skifter. Vær ikke for rask med av og påkledningsritualet. Vent på for eksempel løfte-armene-ut-av-genserbevegelsen. Når Heidi er ute i hallen,- la henne sitte på kanten og kjenne på vannet der det er grunnest. Syng og snakk rolig til henne. Vær nær henne hele timen</p>	<p>Mest mulig glede og begeistring (smil og godlyder) Setter føttene under seg for å stå / gå i vannet. Viser oppmerksomhet (med blikk) mot den som er sammen med henne.</p>	<p>Forventningssmil og godlyder før hun går ut i vannet. Tar initiativ til deltagelse i vannet. Flyter på ryggen med støtte.</p>

### Evaluering

## Deltagelsesmål i planlagt samværsaktiviteter eller lekeaktivitet

### "TRIM MED MUSIKK"



<b>Pedagogisk tilrettelegging og støtte</b>	<b>Deltagelsesmål</b>	<b>Mål om utvidet deltagelse.</b>
<p>Timen er lagt opp med felles start og avslutning. Finn best mulig utgangsstilling for hver enkelt øvelse. Heidi har sitt eget trimprogram, som hun har fått fra Fysioterapeuten. Vi ønsker å skape en situasjon som innebærer trygghet og godt samspill med ledsager og vedlikehold av fysiske ferdigheter. Gi mye oppmuntring og ros.</p>	<p>Mest mulig glede og begeistring (smil og godlyder). Viser oppmerksomhet og deltar aktivt i øvelsene. Strekke arm for å gripe ball (pølletrim). Slappe av i kroppen når hun ligger på Bobathball.</p>	<p>Økt oppmerksomhet og interesse i musikktrimmen.</p>

### Evaluering

## Deltagelsesmål i planlagt samværsaktivitet eller lekeaktivitet

### "TEMATURER" - (møter med natur og kultur)



<b>Pedagogisk tilrettelegging og støtte</b>	<b>Deltagelsesmål</b>	<b>Mål om utvidet deltagelse.</b>
<p>I møtet med natur og kultur ønsker vi å stimulere til opplevelse og utforskning gjennom syn, hørsel, lukt, smak, berøring.</p> <p>Hjelpe til å komme nær de ting hun støter på eks trær, skogbunnen, snø.</p> <p>Gi henne tid og mulighet til å være med.</p>	<p>Oppmerksomhet ved bruk av blick, smil godlyder. Handlinger rettet mot objekter eller andre mennesker.</p>	<p>Økt involvering i form av blick, smil og handlinger.</p>

### Evaluering

## Deltagelsesmål i planlagt samværsaktivitet eller lekeaktivitet

### "FORMING AV NATURBILDER"



<b>Pedagogisk tilrettelegging og støtte</b>	<b>Deltagelsesmål</b>	<b>Mål om utvidet deltagelse.</b>
a) Ting fra naturen (kongler, pinner, stein, blader etc.) samles inn sammen med Heidi. b) Bilder lages ved at Heidi plukker ut av kasse og lærer limer på bilde.	Heidi legger ting fra naturen opp i kunstkassa. Heidi tar opp og gir ifra seg naturting til lærer i formingstimen. Ser på bildet.	(siden aktiviteten er helt ny, avventer vi å sette opp utvidelsesmål til utprøvingen er over)

### Evaluering

## Deltagelsesmål i planlagt samværsaktivitet eller lekeaktivitet



### "OPPLEVESESTIME"

<b>Pedagogisk tilrettelegging og støtte</b>	<b>Deltagelsesmål</b>	<b>Mål om utvidet deltagelse.</b>
<p>Tilrettelegg for ro og gode opplevelser gjennom bruk av ulike sanser. Timen utføres på matte, med musikk. Heidi tar del i ulike opplevelser via lukt, berøring og lyd. For lukt, bruke stearinlys, røkelse og oljer. Taktil : Massasje, håndkrem. Lyd : Ulike lyder fra instrumenter, se egen beskrivelse.</p>	<p>Oppmerksomhet ved bruk av blikk, smil godlyder. Av og til avslappet muskulatur - ligger flatt på ryggen. Berører den andres hender (fingerlek)</p>	<p>Ligger stille flere minutter med avslappet muskulatur, - flatt på rygg.</p>

### Evaluering



## Deltagelsesmål i planlagt samværsaktivitet eller lekeaktivitet



### MUSIKKSAMLING

<b>Pedagogisk tilrettelegging og støtte</b>	<b>Deltagelsesmål</b>	<b>Mål om utvidet deltagelse.</b>
<p>Sitter på stol med belte. Siktemåler er at hun skal bruke kroppen til aktivt å være med, -enten gjennom bevegelse eller mimikk. Den voksne sitter nær henne for å trygge henne ift høye lyder. Tilrettelegg slik at hun får vist frem til andre hva hun kan, feks danse når hun sitter midt i ringen eller at hun åpner esker får å finne det som er borte. Aktuelle instrumenter: Maracas eller Stjernedryss.</p>	<p>Med hjelp av ledsage, reise Heidi seg opp for å sitte i stolen, Lage godlyder og smil. Fokuserer med blick på det som foregår Strekke hånda fram å gripe instrumentene.</p>	<p>Tar initiativ til deltagelse Venter til det er hennes tur Spiller på instrumentene nesten uten oppfordring.</p>

### Evaluering

## Del III

### IODP – malen.

Legg merke til at malen ikke bare inneholder tomme skjema, men også noe tekst. Denne er tatt med fordi at den er av en forholdsvis generell natur og vil gjelde de fleste. Malen foreligger i word-format og vil derfor kunne tilpasses og endres ut fra vurderinger og ønsker i det pedagogiske teamet. Eksempelvis vil det være fullt mulig å legge til sider som beskriver bruk av eventuelle kommunikasjonssystemer eller sider som gir detaljerte billedframstillinger av enkeltaktiviteter.

Skolelogo ?

Skoleåret \_\_\_\_\_

# Individuell deltagelses- og opplæringsplan for \_ \_ \_ \_

Bilde av eleven

Navn:  
Foresatte:  
Adresse:

Klassestyrer:  
Hovedlærer:  
Klasse:



## ..... måter å være deltagende på

\_\_\_\_\_ er i stand til å delta i aktiviteter og situasjoner på ulike måter bl.a.:

- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....

\_\_\_\_\_ skal hjelpes til deltagelse i et så vidt spekter av aktiviteter som mulig ved at situasjoner tilrettelegges, og ved at hun inviteres og oppmuntres til deltagelse.

Deltagelse skal etterstrebes i planlagte leke og hyggesituasjoner, i rutinesituasjoner og i improviserte her - og - nå situasjoner.

Den som er sammen med .....: Hvordan hjelpe og støtte henne i skolehverdagen.

- ..

- ..

- ..

- ..

- ..

- ..

- ..

- ..

## Deltagelsesmål i improviserte her-og-nå situasjoner

Det er et mål at \_\_\_\_\_ i størst mulig grad skal hjelpes til her-og nå-delaktighet i situasjoner som ikke er planlagt.

Dette er situasjoner som enten skapes gjennom improviserte initiativ fra andre, eller ved at spontane lyder, ansiktsuttrykk eller bevegelser hos \_\_\_\_\_ fortolkes og besvares.

Øyeblikksdeltagelse kan ikke detaljbeskrives, nettopp fordi den ikke er planlagt og fordi den vil kunne forekomme i svært mange situasjoner og sammenhenger.

Skolens framgangsmåte for å fremme her-og-nå delaktighet innebærer at man:

- *bestreber seg på å gripe øyeblikket*
- *bestreber seg på å invitere til deltagelse i ulike sammenhenger*
- *bestreber seg på å legge merke til og besvare spontane uttrykk fra \_\_\_\_\_ side*

Eksempler på improviserte situasjoner hvor ..... kan inviteres til deltagelse	Eksempler på deltagelsesmåter	Eksempler på pedagogisk tilrettelegging og støtte
<ul style="list-style-type: none"><li>•</li><li>•</li><li>•</li><li>•</li><li>•</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>•</li><li>•</li><li>•</li><li>•</li><li>•</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>•</li><li>•</li><li>•</li><li>•</li><li>•</li></ul>

## Deltagelsesmål i rutinesituasjon

**"NAVN PÅ SITUASJON"**

Bilde av  
situasjonen

Evt bilde  
av konkret,  
symbol,  
tegn.

<b>Pedagogisk tilrettelegging og støtte.</b>	<b>Deltagelsesmål</b>	<b>Mål om utvidet deltagelse.</b>

**Evaluering**



## Deltagelsesmål i planlagt samværsaktivitet eller lekeaktivitet

Bilde av situasjonen

### "NAVN PÅ SITUASJON"

Evt bilde av konkret, symbol, tegn.

Pedagogisk tilrettelegging og støtte.	Deltagelsesmål	Mål om utvidet deltagelse.

**Evaluering**



# Veileder

Bruk av individuelle opplærings- og deltagesplaner (IODP) for elever med multifunksjonshemming

Denne veilederen er laget for å være til hjelp for pedagogiske team som arbeider med individuelle opplærings- og deltagesplaner (IODP) for elever med multifunksjonshemming. Den forklarer hvorfor en slik plan kan være et nyttig arbeidsredskap, og den beskriver hvordan arbeidet kan gjennomføres.

Planmalen har blitt til fordi mange lærere har etterlyst alternativer til tradisjonelle IO-planer for elevene med de største funksjonshemningene. Tradisjonelle planmaler kan være vanskelige å bruke av mange årsaker; bl.a. bruker de ofte målkategorier som er vanskelig anvendbare for disse elevene, og de legger i liten grad til rette for en helhetlig framstilling av målsettinger og pedagogisk praksis. Det er å håpe at den type plan som dette heftet omhandler, vil være et nyttig alternativ.

Utgiver: Torshov kompetansesenter  
Adresse: Postboks 13, Kalbakken, 0901 Oslo  
Telefon: 22 90 17 00  
Faks: 22 90 17 10  
E-post: [torshov@statped.no](mailto:torshov@statped.no)  
Internett: [www.statped.no/torshov](http://www.statped.no/torshov)

Utgivelsesår: 2004  
Rettigheter: Torshov kompetansesenter  
Pris: 150,-

Se [www.statped.no/bibliotek/skriftserie](http://www.statped.no/bibliotek/skriftserie) for mer informasjon.

Illustrasjonsfoto ved Morten Brun. Personen på bildet har ingen sammenheng med innholdet i heftet.

ISBN 82-92594-01-9  
ISSN 1503-271X



**Torshov kompetansesenter**  
Statlig spesialpedagogisk støttesystem